

NOVINARSKA ISTRAŽIVANJA I DEBATE

Politička diskriminacija, primjeri, osnovi, uzroci i posljedice

U ponedjeljak, 24. novembra, u hotelu Podgorica održan je skup na temu Novinarska istraživanja i debate: Politička diskriminacija, primjeri, osnovi, uzroci i posljedice. Održana debata predstavlja dio aktivnosti koje Monitorov centar za medije i demokratiju (MCDM) i nedjeljnik Monitor realizuju u saradnji sa Centrom za građanske inicijative i Građanskim inicijativama, u okviru projekta Ubrzajmo ljudska prava, i uz finansijsku podršku Evropske komisije.

„Politička diskriminacija je glavna prepreka demokratizaciji crnogorskog društva, a njeno suzbijanje je preduslov ne samo za demokratizaciju, suzbijanje korupcije gdje Crna Gora posebno sporo napreduje, nego i preduslov za suzbijanje siromaštva, odnosno pravedniju raspodjelu društvenog bogatstva, imajući u vidu da određene politički diskriminisane grupe nemaju jednake šanse za pristup tom bogatstvu. Politička diskriminacija otuda duboko utiče na crnogorsko društvo i polarizuje ga”, rekla je novinarka Monitora i medijator ovog skupa Milena Perović-Korać naglašavajući kako pojedine manjinske grupe (Romi i Egipćani) nijesu na adekvatan način uključene u politički život Crne Gore.

„Politička pripadnost jedan je od glavnih preduslova za zapošljavanje u državnoj upravi, o čemu postoje brojna svjedočanstva. Politička pripadnost utiče i na crnogorsku privredu, odnosno oblast javnih nabavki. Problem partijskog zapošljavanja u javni fokus izbio je nakon afere Snimak, Ni godinu dana kasnije ta afera nije imala adekvatan sudski epilog, na čemu su insistirali i evropski zvaničnici, a o partijskom zapošljavanju svakodnevno pristižu nova svjedočenja”, navela je Perović-Korać.

Daliborka Uljarević, izvršna direktorka CGO

Politička diskriminacija ima duboke korijene u crnogorskom društvu, tako duboke da funkcionalnost demokratije ne postoji kao praksa. U ovoj ravni se razvio i specifičan govor koji liniju razlike pravi na one koji su za ili protiv „naše partije i države“, uz naglasak da se pojam „države“ i „partije“ poistovjećuje, što dovoljno govori o stepenu razvoja političke kulture. Tako se kontinuirano ohrabruju politički antagonizmi i potencijalni sukobi, koji nas udaljavaju od realnih društvenih problema, a izborni procesi postaju borba za potvrđivanje dominacije i „zamrzavanje društvenih procesa“.

Crnogorsko društvo nema iskustvo promjene vlasti na izborima, a gubitak vlasti bi za mnoge vlastodršce značio i skori gubitak slobode, ukoliko se otvori proces objektivnog utvrđivanja odgovornosti. Ovako postavljen sistem u kontinuitetu proizvodi razne oblike političke diskriminacije, u čijoj osnovi je sistem političke korupcije. Politički sistem se održava kroz cio spektar klijentelističkih mreža gdje je politički uticaj presudan pri zapošljavanju, napredovanju, dobijanju dozvola, dobijanju poslova kroz sistem javnih nabavki, privatno-javnog partnerstva, i sl. Kada sve ovo imamo u vidu, lako je zaključiti kolike su razmjere političke diskriminacije brojnih građana i građanki u Crnoj Gori.

Diskriminacija po osnovu političke opredijeljenosti vjerovatno je u javnosti, prije svega međunarodnoj, najbolje ilustrovana audio snimcima sa sjednica Savjeta za sprovođenje izbornog programa DPS, koji potvrđuju i da se građani i građanke Crne Gore zapošljavaju po osnovu (ne)posjedovanja članske karte vladajućeg DPS-a. Djelovanje vladajuće partije u konkretnoj aferi protivno je ideji demokratizacije i evropeizacije crnogorskog društva na kojoj kontinuirano godinama insistira nevladin sektor. Politička diskriminacija, u ovom okviru, prepoznata je kao ozbiljan problem i u Briselu. O tome svjedoče više puta ponovljene poruke iz EK koja očekuje da „vlasti istraže sve navode“ i „da će nastaviti pomno da prate ovo pitanje“.

Ono što nedostaje političkoj kulturi u Crnoj Gori je odgovornost direktnih aktera u mnogobrojnim aferama koje ostaju bez adekvatnog ishoda. Principi odgovornosti i jednakost pred zakonom su najvažniji preduslovi za postojanje demokratskog društva kojem svi težimo. U ovom konkretnom slučaju, mi u nevladinom sektoru te principe ne vidimo, a problemi se nažalost samo ukрупnjavaju i očito je da počinju ograničavati i naš napredak ka EU. Za to neupitnu odgovornost, takođe, nose oni koji imaju i najveću moć u ovom društvu. Ali, duboko vjerujem da i pored toga što se usporava naš evropski put, on neće biti zaustavljen i da ćemo uspjeti izgraditi društvo jednakih šansi.

Goran Danilović, poslanik DF-a

Mislim da je Crna Gora idealna za političku manipulaciju i diskriminaciju i mi to konačno moramo da shvatimo. Mali sistemi u kojima važe velika pravila lako se izvrgnu u svoju suprotnost. Mi moramo da krenemo od činjenice da na izborima nikada nijesmo promijenili vlast.

Ovih dana prelistavam ponovo Besudnu zemlju Milovana Đilasa koja govori o vremenu između dva svjetska rata. Kaže da su Kolašinci i Mojkovčani tog vremena govorili, dok se probijala ta čudna bijela džada posuta sitnim udrobljenim kamenom između dva mjesta: ova će džada izabrati još mnogo poslanika. Naši ljudi ne znaju da je tako bilo i ranije. I danas, možda ne ta nego neka druga džada proizveće još po kojeg poslanika. Mi smo u toj priči.

Ljudi smatraju da je politička diskriminacija potpuno dozvoljena. Ja vas pitam – zar to nije postao sastavni dio naše genetike? Neki narodi su stotinama godina u svojim genima uspijevali da formiraju pobjednički implus ili impuls nekoga ko se ne svađa, ili impuls nekoga ko je prosto drugačiji. Mi smo stalno u fazi diskriminacije, i stalno nam govore da je to normalno.

Bilo je potpuno normalno, kao što je i danas, da ako ne pripadate partiji koja brani državu budete diskriminirani. Pa vi budete diskriminirani i u porodici ako ste na pogrešnoj strani. Vi ćete i danas čuti - dobar mi je samo je zaluto. Vjerovali ili ne, to su naše porodične priče. Kako da objasnite starom ocu ili djedu da može, i da treba, da kaže sve što želi, kad su njega učili da se ne smije biti ni protiv partije, ni protiv Tita, ni protiv kralja Aleksandra, ni protiv kralja Nikole i da to može neko drugi ali ne mi. Mi se vjekovima i decenijama vaspitavamo da budemo podanici. Možete da se ljutite na mene ali čitajmo najbolje među nama koji su pisali o tome. I trebaće nam vremena da porodimo drugačije društvo.

Ne treba, međutim, biti nesrećan i klonuti duhom. Jer u ovoj zemlji ima gotovo uvijek 50 posto ljudi koji ne traže ništa bez pravdu. Treba računati na te ljude i znati da prije ili kasnije dolazi to građansko oslobođenje, možda iz inata, ali zašto da ne, nekako mora. Ja nijesam od onih koji bi takvom poklonu, tako izbornom slobodi gledao u zube. Dogodiće se to zbog toga što je sve teže naplatiti onu uslugu o kojoj pričamo, što se sve manje dobija i što i vrijeme radi za nas.

A politička diskriminacija je u stvari nemoć politike. Ne možete da ih ubijedite politikom, pa ćete ih diskriminirati. Iz te diskriminacije proizilazi svaka druga. Pa i ona koja mene kao građanina i nacionalno zrelog čovjeka i najviše boli - nacionalna diskriminacija - proizilazi iz političke diskriminacije. Jedna drugoj su hrana.

U Crnoj Gori ste prvo politički neposlušni, pa onda kažu da ste Srbin ili Bošnjak, možda i Albanac, pa onda saberu da je politički neposlušnih najviše Srba. A vi vidite da je u pitanju i politička diskriminacija. Zbog toga kad te ljude pitate da li biste radiji nacionalnu slobodu ili da smijenite režime, on unesrećen i unakažen diskriminacijom kaže: samo da smijenim ovo čudo. To znači da odlično zna sa koje je adrese došla nepravde. Moramo doći do toga da je vlast odgovorna, a ne može biti dok ne shvata da je država kojom upravlja opšte dobro.

Ovdje je država definitivno poistovjećena sa privatnim interesom. Vi danas imate potrebu pojedinca da upravlja da bi bio bogat. Tu neko mora da trpi. Onaj koji diskriminiše stalno optužuje one diskriminirane da su nezahvalni. Crna Gora je zemlja socijalne nepravde. ■

Vanja Čalović, direktorica MANS-a

Mislim da nema osobe koja živi u Crnoj Gori koja ne bi mogla jednako dobro da objasni šta to znači politička diskriminacija. Na žalost, svima je evidentno da vladavina prava ne postoji, da zakoni postoje samo na papiru i samo za članove jedne partije i to naravno samo onda kada njima idu u korist. Svi smo svjedoci da toga nijesu pošteđeni ni najsiromašniji slojevi društva. Ti ljudi su upravo ona grupacija koja se najbrutalnije zlopotrebljava u predizbornom periodu, i oni ljudi koji zahvaljujući sitnom novcu prodaju svoj glas. Ti ljudi moraju da prehrane svoje porodice, moraju da prehrane svoju djecu i birajući između novca u zamjenu za glas i gladi, oni biraju pune stomake svoje djece. Makar u predizbornom periodu. Ne mogu svi biti junaci.

Još jedna kategorija ljudi koja je posebno izložena pritisku su ljudi na sjeveru Crne Gore. Svi znamo da je sjever najmanje razvijen region u Crnoj Gori. Ja mislim da je to vrlo ciljano i vrlo namjerno. Ja mislim da u Vladi sjede ljudi koji vrlo dobro znaju što čine, i vrlo dobro znaju da ako je neko siromašan, da će ga lako kupiti za 50 eura, a ako neko ima posao da taj neće htjeti da proda svoj glas. Zato mislim da je situacija na sjeveru CG jedan klasični politički potez kao što je to i situacija sa crnogorskim manjinama.

Ja ću vam reći i da ne bude da smo samo čuli, nego smo imali i dokaze, i to dokaze od strane DRI, koja kaže da se u predizbornim godinama iz budžetske rezerve, novac po više puta daje istim ljudima i istim kompanijama. Dakle, ne samo što imamo diskriminaciju kod pojedinaca, nego i kod biznisa.

Primjer koji ne smijemo zaboraviti su i ljudi koji su nelegalno sagradili svoje objekte. I onda dođu izbori i onda vam neko kaže ostaćete bez svega ovoga ako ne zaokružite jednu partiju ili ne date ličnu kartu. Upravo su te ljude popisivali po Podgorici uoči posljednjih izbora, upravo su te ljude ucjenjivali i tako dobili njihove glasove. Danas čine sve da ti ljudi nastave da budu u takvoj situaciji u kojoj ih vrlo lako mogu ucijeniti.

I da pomenem još jednu zanimljivu stvar: u svakoj izbornoj godini vidjećete neke zanimljive budžetske stavke, da se pred svaku izbornu godinu vrlo ozbiljno i sistematski planira kupovina glasova. I u ovoj godini je iznenađujuće povećanje izdataka za socijalnu zaštitu, pa me ne bi čudilo da 2015. godina bude godina prevremenih parlamentarnih izbora. Na kraju, mislim da ne samo što je afera Snimak svima otkrila način na koji funkcioniše jedan organizovani sistem političke korupcije, nego je srušila jedan mit da svaki narod ima vlast kakvu zaslužuje. Ovaj narod zaslužuje mnogo bolju vlast. I birao bi mnogo drugačije da nije ucijenjen, kupljen, zastrašen. Zato je afera Snimak tako mnogo uzdrmla DPS. ■

Marta Šćepanović, poslanica DPS-a i članica parlamentarnog odbora za politički sistem

Na putu ka EU Crna Gora mora da obezbijedi pravne instrumente koji će garantovati svakoj osobi da u potpunosti uživa svoja prava. Odnos prema ljudskim pravima i slobodama ne mjeri se samo potpisanim konvencijama i donešenim propisima već njihovom dosljednom implementacijom. Postojanje propisa ne znači da diskriminacija ne postoji.

U izvještaju o radu ombudsmana koji sam imala prilike da pročitam jasno je naznačeno u kojim oblastima i dalje nije zadovoljavajuće stanje – rodna ravnopravnost, nešto što je i današnja tema, prava manjina, zaštita Roma. Međutim u izvještajima nijesam pronašla pritužbe na treću današnju temu - da je neko

zvanično podnio neku pritužbu na političku diskriminaciju, što ne znači da ona postoji. Moramo imati u vidu činjenice, odnosno konkretne indikatore u ovoj oblasti, a to bi bile presude kojima je, po tužbi lica koje smatra da je diskriminisano po političkoj osnovi, utvrđeno na osnovu datih činjenica i okolnosti da je došlo do povrede prava po ovom osnovu.

Moramo uzeti uvijek u obzir argument i dokaz. Ne smatram da u oblasti zapošljavanja postoji zapošljavanje po partijskoj liniji. Za takve tvrdnje moraju postojati dokazi. U pozivnom pismu između ostalog se kaže da je u javnoj administraciji partijska pripadnost često važnija od stručnosti. Posvećenost moje partije evropskom putu i integracijama je nesporna. Da bi uspjeli na ovom putu, moramo imati efikasnu, profesionalnu i stručnu javnu upravu i to je nešto na čemu ova partija radi i što pokazuje izvještaj u pogledu sposobnosti javne uprave. Tako da je kontradiktorno da neko radi protiv svojih interesa i na svoju štetu i da zapošljava u javnoj upravi nekog ko nije kvalifikovan – po partijskoj liniji, što očigledno nije istina i ne stoji.

Zapošljavanje reguliše tržište rada a ne političke partije. A ono što svaka politička partija može da pomogne svojim biračima je da da neke informacije o mogućnostima za zapošljenje, sugeriše mogućnosti za razvoj u poljoprivredi ili biznisu, objasni procedure. Sve ostalo je na mogućnostima građana. Svakako da ukoliko postoje bilo kakve indicije ili sumnje koje ukazuju na političku diskriminaciju zalažemo se da se svaki pojedinačan slučaj ispita do kraja od strane nadležne institucije. Ukoliko bi se utvrdilo da postoji nečija odgovornost, svakako je i da bi taj snosio i političku odgovornost.

Što se tiče socijalnih davanja i današnjih komentara, nedopustiva je i sa političkog i moralnog aspekta manipulacija i zloupotreba ljudi. Tipičan primjer je i moja opština (Kolašin – prim Monitora) uoči lokalnih izbora. Spiskovi ljudi koji jako teško žive i gdje je svako davanje jednokratne socijalne pomoći bilo opravdano, objavljeni su u dnevnom listu i niko nije reagovao za zaštitu njihovih prava... Kada sam već kod socijalnih davanja, pomenula bih i socijalni karton čija će realizacija do nove godine u potpunosti biti sprovedena. To je nešto što će na svaki način otkloniti sumnje i nedoumice o ljudima koji su se obratili i dobili pomoć.

Nadam se da će ovaj sastanak pokazati da svi zajedno moramo da radimo na zaštiti ljudskih prava i sloboda, s obzirom da je i iz Izvještaja ombudsmana evidentna povreda prava posebno određenih ranjivih grupa. ■

Rifat Rastoder, poslanik SDP-a i predsjednik Odbora za politički sistem

Zahvalnost organizatorima rasprave što su stavili u žižu jedno veoma značajno pitanje, jedan od najdelikatnijih i najizraženijih problema naše savremene političke, a rekao bih i ukupne društvene zbilje. Došao sam da pokušam zajedno sa vama da vidimo kako naći rješenja za jedan problem koji je evidentan.

Ja vjerujem da ste svi vi bili u prilici da čujete kako je pojam političke diskriminacije tretiran u našem zakonodavstvu. Politička diskriminacija, odnosno njena zabrana je vrlo jasno konkretno i dobro definisana. Nažalost, ja bar u pripremi ove diskusije, nijesam uspio doći do podataka da je ijedna od prijava iz oblasti diskriminacije procesuirana i pogotovu na adekvatan način sudski zaokružena. Ovaj paradoks je vrlo zanimljiv. Šta su uzroci takvog stanja da nemamo prijave i da nemamo sankcije iako imate adekvatno zakonodavstvo? Istovremeno, percepcija tog problema je takva da nas ozbiljno zabrinjava i da traži neka rješenja. Prepoznajem, kao prvo, neutemeljenu građansku svijest. Dinamika ukupnih istorijskih zbivanja prosto nije dala utemeljeno građansko društvo. To je moguće jedna objektivna činjenica uz druge koje nemaju opravdanje. Mi nemamo utemeljenu građansku svijest i nemamo građansku hrabrost.

Posljednju deceniju mi prvi put imamo pojavu nezavisnih nevladinih organizacija, nezavisnih pojedinaca koji artikulišu taj nezavisni glas u raznim oblastima. Do skora toga nje bilo u CG.

Drugo, ja bih kao mogući problem ukazao na demokratsku neutemeljenost, odnosno autoritarni koncept samih političkih činilaca. Znam da nije lako utemeljiti demokratski koncept ni u

Elvis Beriša, direktor NVO Koračajte sa nama

Želim ukazati na propuste i kršenje ljudskih prava kao i na političku diskriminaciju kada je u pitanju političko predstavljanje Roma u Crnoj Gori.

Pitanje političke participacije Roma može da utiče na obrazovanje mladih iz romske zajednice kako bi se edukovali i nadalje zastupali interese romske zajednice na održiv način, pregovarali o svojim potrebama, da se izbore za svoja prava, da se izbore za bolji položaj mladih u svojoj zajednici i uzmu veće učešće u donošenju odluka koje se njih tiču. Romi sebe najbolje poznaju zato treba sami sebe da zastupaju u politici. To im trenutno nije omogućeno, a svjedoci smo da se za vrijeme izborih procesa uveliko manipuliše s njima.

jednoj partiji. Obično, i pored dobre volje, tu ima otpora jer je mnogo lakše na autoritaran način voditi partiju, ili neku organizaciju. A ako su partije tako uređene, kako će onda one kreirati demokratsko društvo? Tu ima jedan raskorak koji se teško prevazilazi ako ne shvatite da prvo sami sebe trebate reformisati i organizovati na demokratski način.

Imamo partitokratski izborni sistem u kome dominiraju liste partija. Pojedinaca nema. Nijesmo to uspjeli izboriti ni tokom nekoliko posljednjih rekonstrukcija izbornog sistema. Trebaju nam promjene. Mi često u Skupštini ili Vladi kao da zakone radimo za sebe, a ne za građane. Nijedno donošenje zakona ne prati kampanja približavanja suštine toga zakona građanima. Tek u novije vrijeme imamo nekih javnih kampanja i rasprava, što pomaže afirmaciji ovog prava. Imamo neubjedljivost institucija koje bi se trebale baviti zaštitom ovih prava.

Šta su posljedice? Nepovjerenje u državne institucije, državu. I imate jednu činjenicu koja je CG skupo koštala u više navrata kao državu. Dešavalo se da građani dignu ruke od države. Pored svih ostalih problema koji mogu biti u temelju jednog takvog stava, ja držim da je i ovo - ako nemate demokratsku državu, ako nemate slobodne građane u njoj, onda građani dižu ruke od države... To su neki od problema koji ozbiljno upozoravaju i koji se moraju rješavati.

Kako? Uspostavljanjem pravne države. Evropski procesi bitno pomažu u tome, jer više nijesmo sami. Držim da će partije morati da rade na svojoj demokratizaciji, samim tim jačajući institucije i posebno raditi na afirmaciji instrumenata zaštite od svakog vida diskriminacije i drugih kršenja ljudskih prava. ■

Naime, izborni sistem ne dozvoljava manjinsko predstavljanje Roma, iako im Ustav Crne Gore daje pravo „na autentičnu zastupljenost u Skupštini Crne Gore i skupštinama jedinica lokalne samouprave u kojima čine značajan dio stanovništva, shodno principu afirmativne akcije“.

Činjenica da Romi i Romkinje nemaju svoju matičnu državu, te da nisu eksplicite prepoznati Ustavom kao nacionalna manjina, dodatno otežava njihove mogućnosti da artikuliraju svoje političke interese posredstvom svojih predstavnika u nacionalnom parlamentu i lokalnim skupštinama. Sa druge strane, rješavanje pitanja položaja romske zajednice, u zemlji i regionu, predstavlja jedan od ključnih prioriteta za efikasnu implementaciju anti-diskriminacionog zakonodavstva i jedan od veoma važnih segmenata procesa pridruživanja EU.

Zakonom o izboru odbornika i poslanika, član 94, stavom 1 propisano je da u raspodjeli mandata učestvuju izborne liste koje su dobile najmanje 3% od ukupnog broja važećih glasova u izbornoj jedinici. Takođe, propisano je da: (Istim članom, u stavu 2, tačka 1)

„Izborne liste za izbor poslanika pripadnika određenog manjinskog naroda ili manjinske nacionalne zajednice, naznačenog u izbornoj prijavi ili nazivu izborne liste, u slučaju da nijedna od njih ne ispuni uslov iz stava 1 ovog člana, a pojedinačno dobiju najmanje 0,7% važećih glasova, stiču pravo na učešće u raspodjeli mandata...“

Dakle, s obzirom na broj romske zajednice koja čini 6.251 stanovnik odnosno 1,01% od ukupnog stanovništva, nemoguće je prikupiti 0,70% glasova, odnosno nešto više od 3000 glasova, jer od ovoga broja moramo oduzeti lica koja nemaju biračko pravo i uzeti u obzir to što je romska zajednica relativno mlada.

Prema računici Romske savjeta samo je nešto više od 2000 Roma sa biračkim pravom što je nedovoljno za jedan poslanički mandat.

Kako bi se izašlo iz političke izolovanosti i marginalizovanosti, iz Romske savjeta su tražili da se postojeći cenzus koji se primjenjuje za Rome smanji sa 0,70 na 0,35 odsto procenata važećih glasova kao što je to slučaj sa hrvatskom zajednicom. Naravno, kao i za mnoge druge značajne inicijative za romsku zajednicu, predstavnici političkih partija nijesu imali sluha i niko nije prihvatio ovaj prijedlog, osim predstavnika Pozitivne. Nijesu prihvatili čak ni predstavnici partija manjinskih zajednica, što ukazuje na to koliko su Romi prihvaćeni u crnogorskom društvu i koliko je ono demokratsko. ■

Diskusija

Strah od (ne)činjenja

Specifičnost Crne Gore je da imamo slučaj diskriminacije od konkretnih partija, nevezano za određenu politiku. Primjera radi, partija koja najviše diskriminiše prvo je diskriminirala političku opciju koja se zalagala za samostalnu Crnu Goru a kasnije - kada se prešaltala na kolosijek te politike - ona diskriminiše one druge. A sve sa tragičnim ishodom po institucije ove države koje su sve kvazi institucije, jer su zasnovane na političkoj moći, tačnije nemoći te politike“, smatra Budo Minić, advokat iz Kolašina.

„Od početka 90-ih pratim bujanje partitokratije i porast diskriminacije po tom osnovu. Bio sam jedan od najboljih profesionalaca u MUP-u početkom 90-ih. Pogrešno sam, međutim, vjerovao da imam pravo da iskritikujem ministra zbog partijskog upravljanja ministarstvom. Kukuriknuo sam prije zore i u 40 godini sam penzionisan“, opisuje Minić naglašavajući kako „u osnovi svih vrsta diskriminacija leži ova diskriminacija“:

- Izborni sistem, odnosno sadašnje liste su izvor svih naših mentalnih, moralnih i svakih drugih mana. Političke partije su sve odreda nedemokratske. Sve su u funkciji pojedinačnih ili grupnih interesa onih koji su na vrhu, onih koji su sa njima bliski iz reda biznismena, ili kriminalaca, ili drugih centara moći.

Naglašavam ne sa istim posljedicama. Zna se koja presudno utiče. Slažem se da se sve jače čuju pojedinačna mišljenja slobodnih ljudi. Ali to samo bude dekor u fikciji slobodnog društva u kome svako može nešto da kaže ali ne može da promjeni. Zarobljene su sve moguće institucije. NVO sektor bi morao da se fokusira koji je to način da se izmjesti upravljanje našim životima iz ovako neuređenih partija. Dobro bi bilo da se usredsrede sve snage da se uzmu mehanizmi ovakvim partijskim oligarsima.

Dalibor Vuksanović, iz Pokreta za promjene, kazao je da mu je žao ljudi koji vjeruju da je u Crnoj Gori demokratija: „Žao mi je ljude koji vjeruju da se u Crnoj Gori glasovi ne kupuju, žao mi je ljude koji vjeruju da je u Crnoj Gori slobodna volja građana da ne izađu na glasanje jer su dobili 50 eura. Žao mi je što stvarno mislite da se u Crnoj Gori glasovi ne kupuju tako što se daje socijalna pomoć. Žao mi je što mislite da partijska knjižica nije bitna pri zapošljavanju.

Doživio sam da mi bude nuđeno da podnesem zahtjev za ućlanjenje u partiju uz obećanje da ću dobiti posao. Bio sam u prilici da mi se nude pare za kupovinu lične karte za vrijeme referendumu. Bio sam u prilici da mi se nude pare za izbore za kupovinu lične karte. Pored mog stana je bio instaliran lokalni štab

DPS- a za Zabjelo i Ljubović. Odatle su se iznosili paketi hrane, ulja, brašna, šećera, kafe... Sve sam to prijavio kao građanin ove države. Da, nudili su pare, evo javno kažem“. Vuksanović je, na kraju, ustvrdio: „Politička korupcija postoji itekako u Crnoj Gori. To što ljudi neće da je procesuiraju je zato što znaju šta će da im se desi. Znaju kakve će probleme da imaju. Ukoliko ja uzmem pare za glas i to prijavim, ja ću biti osuđen jer sam primio mito da glasam ovu ili onu partiju.“

-Kako promijeniti uzroke političke diskriminacije, zapitao se Srđan Perić poslanik Pozitivne Crne Gore. „Imali smo prijave kroz aferu Snimak, tužilac je to odbacio i pored brojnih dokaza. Čim se dolazi u situaciju da se dokazuje ono što je očigledno, već smo u problemu. Dva uzroka su

ključna za političku diskriminaciju koju imamo u državi: četvrt vijeka jedna vlast, a prethodno u hiljadugodišnjoj istoriji nikad nije promijenjena vlast na izborima. Jedan uzrok je odsustvo alternative a drugi je prisustvo nagrade. Onaj koji diskriminiše, koji je visoko u partijskoj strukturi on će biti nagrađen. Kroz aferu Snimak imali smo nekoliko ljudi koji su, mjesto kazne za počinjeno, dobili promocije i postali direktori jednog fonda i jednog preduzeća. Danas upravljaju milionskim budžetima. Sporan je i taj privid odsustva alternative. Vječito izjednačavanje vlasti i opozicije. Možda ništa kao ta matrica ne pomaže vlasti da opstane. Kakva god da je opozicija, a ima hiljadu mana, bolja je od ove vlasti. Odras naše demokratske zakržljalosti je i da se mi bavimo

demokratizacijom opozicije, a ne promjenom vlasti. Ništa ne olakšava posao DPS-u kao izjednačavanje vlasti i opozicije. To je uzrok koji može da se mijenja. Tu je odgovornost svih koji kritički sagledavaju stvari“.

Mehmet Bardhi, lider Demokratskog saveza Albanaca kaže: „Svi znamo što je diskriminacija. U sadašnjoj Crnoj Gori ta diskriminacija

je toliko prefinjena ali očigledna da ne znam šta više treba reći da nekom dokažem da je to to. Ona je toliko plišana a toliko agresivna. Diskriminacija je veliko zlo za slobodne ljude ali je i veliko profiterstvo za one koji to rade. Postaju bogati, moćni, postaju oni koje više ne smiješ ni da gledaš. Ako ih malo poprijeko

pogledaš, dobiješ... To je opasno. Sa diskriminacijom se susrećemo u svim sferama života. Skupština donosi diskriminišuće zakone. A problem je sprovođenje i onih zakona koji su dobri. Za nas Albance diskriminacija je počela donošenjem Ustava. Ni jedan predstavnik Albanaca nije glasao Ustav. Nikoga nije bila briga za to. U Zakonu za izbor odbornika i poslanika koji je donijela pravoslavna većina u parlamentu usvojene su diskriminišuće odredbe za Albance. Nama Albancima su oduzeli sva prava i istorijska, prirodna, nacionalna, pa čak i ona odavno stečena. I svima je sada to u redu. Velika je diskriminacija i kod nacionalne zastupljenosti. U ekonomskoj sferi je takođe diskriminacija velika.

Da li u Savjetu za privatizaciju imate ijednog Albanca? Nemate ni jednog. A toliko toga je privatizovano na prostorima gdje Albanci žive. Solana – 15,5 miliona metara kvadratnih za 800.000 maraka. I nikome ništa. Oko 40 miliona kvadrata u Opštini Ulcinj nije pod kontrolom SO. Sve ono najprofitabilnije je na tom prostoru. Od čega onda da živi opština. Sve ovo počinje od toga što mi nijesmo vršili lustraciju, jer isti to ljudi rade već decenijama unazad. Vi dobro znate da je VDT bila ona koja me tužila i strpala me u zatvor '84, '85. godine. Kupovina glasova i politička korupcija veće je zlo od ekonomske korupcije jer od

toga sve počinje. I sve je vezano sa vlastima“.

Marta Šćepanović je replicirala poslaniku Periću, „koji je pominjao neke njene kolege“. Uz opasku da ona nije njihov advokat ona je ponovila stav da će – kada se pravosnažnom presudom utvrdi da je neko vršio političku diskriminaciju, taj neko snositi i političke posljedice. „Kod njih to nije bio slučaj“.

Rifat Rastoder je u ponovnom obraćanju konstatovao kako su gospoda Beriša i Bardhi pokrenuli „ključno pitanje – sistemske diskriminacije. Kao što je ključno pitanje i sistemske korupcije, ukoliko ih ima. A ja ću biti slobodan da kažem - po mom mišljenju ima – i sistemske diskriminacije i sistemske korupcije.“

-I sam sam se dosta bavio pitanjem pozitivne političke diskriminacije, i to je pitanje koje zaslužuje posebnu pažnju. Kada je to pitanje pokrenuto polazište je bilo da treba naći rješenja za narode koji su bili konstitutivni u bivšoj Jugoslaviji. Ostali su bili negdje po strani. Građanski koncept rješavanja ovih problema, koji sam i sam zastupao, nije dobio potrebnu većinu i tako se došlo do postojećih rješenja koja, ja se bojim, jesu sporna. I razumijem primjedbe koje na ta rješenja imaju i Romi i Albanci.

Rastoder se potom dotakao i pitanja lustracije: „Nažalost, to nismo

završili kad je bilo vrijeme i sada je već pitanje da li to ima smisla ili bi se pretvorilo u lov na vještice“.

„Činjenicama ne trebaju dokazi“, rekao je u svom završnom obraćanju Goran Danilović, ukazujući „na potrebu vlasti da, ukoliko se njihova tvrdnja nije u skladu sa činjenicama – utoliko gore po činjenice. To može u filozofiji ali ne može u realnom životu. Ne treba da se ljuti ni moja uvažena koleginica, ni da misli da joj se ovdje sudi. Ali mora se reći – neko je kriv. Eto vi ste otkrili političku korupciju u Kolašinu a ne vidite politički zločin u cijeloj Crnoj Gori.“

Vanja Čalović je, potom, Marti Šćepanović – kao predstavnici DPS-a, predložila da poruku o tome kako sve nepravilnosti treba prijaviti „ovom i ovakvom tužilaštvu“ prenese Ibrahimu Čikiću, koji je žrtva nekadašnjeg mučenja, sada ponovo kažnjen i osuđen zato što je pisao i torturi koju je preživio. „Ko će to pristati da bude sljedeći Ibrahim Čikić?“, zapitala se Čalović i navela podatak da je prošle godine MANS-u prijavljeno 15 puta više slučajeva korupcije nego Upravi policije u cijeloj Crnoj Gori. „To govori koliko građani vjeruju toj policiji i tom tužilaštvu“.

-Jedna partija je okupirala sve državne institucije i satire svakog onoga ko neće da savije glavu i misli onako kako mu lider te partije poručuje. Zato ću vas pitati da li je u Crnoj Gori bolje biti Juso Ajanović, član opštinskog odbora DPS Pljevlja koga je Vlada, u sred sudskog postupka zbog korupcije, imenovala za v.d. direktora Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu Crne Gore, ili Ibrahim Čikić?

„Ja sam očekivala drugačiji tok ovog okruglog stola“, saopštila je u svojoj završnoj riječi Marta Šćepanović, „korupciju u Kolašinu pominjem zato što tu korupciju niko drugi ne pominje. Dakle volim kada se priča da to bude nepristrasno i da to bude objektivno.“

„Jedna od omiljenih riječi koja se

koristi u međunarodnim krugovima, posebno u Briselu, jeste stabilnost“, navela je Daliborka Uljarević, u završnom izlaganju „Kontekst je opšte poznat: O državi koja je stabilna ne treba posebno brinuti pošto ona ne može da produkuje problem. Ja mislim da je ta vrsta političke stabilnosti u Crnoj Gori proizvela kontraefekat. I mi imamo ograničena izgradnje vladavine prava upravo zbog očuvanja stabilnosti političkog sistema. Jedna od manifestacija tog problema

je praktična sjedinjenost države i partije. Zato mi ovdje danas i nemamo nikog iz državnih organa. Oni ne osjećaju potrebu da o svom poslu govore, a još manje da ga rade ukoliko tako rizikuju da se zamjere političkim moćnicima. I to je naš ključni problem. Dodatno zabrinjava ono što smo vidjeli tokom ove godine a to je potpuna instrumentalizacija dijela medija i pojedinih institucija sistema u obračunu sa neistomišljenicima. To je krajnje zabrinjavajuće.“

Zaključci

- * Politička diskriminacija sistemski je problem Crne Gore koji je duboko potresa, polarizuje i usporava na putu transformacije u demokratsko društvo
- * Suzbijanje političke diskriminacije preduslov je ne samo za razvoj demokratije već i za pravedniju raspodjelu društvenog bogatstva u Crnoj Gori i suzbijanje siromaštva
- * Politička diskriminacija ima duboke korijene u Crnoj Gori, s obzirom na to da je njena istorija istorija diskriminacije
- * Neke manjinske grupe poput Roma i Egipćana nijesu uopšte zastupljene u Skupštini Crne Gore, lokalnim parlamentima, izvršnoj vlasti i ostalim institucijama na nacionalnom i lokalnom nivou iako je pravo o autentičnoj zastupljenosti obezbijeđeno svim nacionalnim zajednicama u Crnoj Gori
- * Potrebno je izmjenama izbornog zakonodavstva omogućiti zastupljenost Roma u politici
- * Partijska pripadnost ne samo da je preduslov za zapošljavanje u državnoj upravi, već utiče i na tržište i oblast javnih nabavki, kroz klijentelizam i privilegovane kompanije
- * Uzrok političke diskriminacije i političke korupcije je loš socijalni i ekonomski položaj građana
- * Bez depolitizacije pravosuđa ne može se očekivati suzbijanje političke korupcije i političke diskriminacije
- * Afera Snimak mora biti adekvatno procesuirana

Tekst objavljujemo u okviru projekta MCMD-a *Politička diskriminacija – primjeri, osnovi, uzroci i posljedice*, koji finansira EU posredstvom Centra za građansko obrazovanje (CGO) i Građanskih inicijativa (GI). Iznijeti stavovi su mišljenja MCDM i ni na koji način ne mogu biti interpretirani kao zvanični stav EU.